

ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ МОВОЮ НАВЧАННЯ В ІНШОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Будайова З.

PhD, Associate Professor

Supervisor in the Social Work Study Program

Catholic University of Ružomberok

Spišské Podhradie, Slovakia

Моргунова Н.С.

кандидат психологічних наук, доцент,

завідувач кафедри мовної підготовки

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету,

м. Харків, Україна

На сучасному етапі розвитку вищої професійної освіти у світі важливу роль в підвищенні ефективності та якості процесу навчання іноземних студентів відіграє система контролю, від ефективності здійснення якої багато в чому залежить успішність вирішення педагогічних завдань. Контроль – це компонент навчально-виховного процесу, що націлений на визначення рівня знань, навичок і умінь студента, один із багатьох інструментів управління процесом навчання, який визначає рівень володіння мовою, досягнутий студентами за певний період навчання. В. Денисенко [1, с. 296] трактує контроль як супутні дії викладача при організації основних способів взаємодії його зі студентами – ознайомленні, тренуванні й застосуванні мовного і мовленнєвого матеріалу.

У методиці викладання іноземної мови проблеми організації і проведення контролю зберігають свою актуальність, постійно удосконалюються його форми для найбільш об'єктивної оцінки знань студентів.

Функціонування системи мовної підготовки іноземців неможливо без дієвого контролю рівня сформованості навичок і розвитку умінь в навчальному аудіюванні, говорінні, письмі та читанні, що проводиться постійно. У навчальному процесі контроль має двосторонню спрямованість: на викладача й на студента.

Для викладача його роль полягає в тому, що за допомогою постійного вимірювання він робить висновки про якість своєї роботи і про якість роботи

студентів. На підставі отриманих результатів викладач вносить необхідні корективи в свою діяльність, найбільш раціонально планує і керує спільною діяльністю з оволодіння навчальним спілкуванням. Контроль, спрямований на студента, інформує його про якість мовної підготовки; поставлені оцінки дозволяють йому бачити результати своєї навчальної праці, робити висновки щодо прогресу в навчанні, про його недоліки, тобто студент отримує можливість свідомо коригувати власну мовну діяльність.

Навчальна функція контролю великою мірою визначається його психологічними властивостями, що сприяють глибшому засвоєнню матеріалу. Установка на контроль впливає на інтенсифікацію роботи мозку, що в свою чергу забезпечує активне ставлення студентів до предмету засвоєння. Завдяки цим особливостям контроль допомагає зосередити увагу студентів на потрібному в цей момент явищі та переорієнтувати його за необхідністю на інші явища.

Найважливішою вимогою, що пред'являється до контролю, є його об'єктивність, тобто відповідність отриманих результатів навчання якомусь ідеалу, що міститься в переліку вимог до рівня володіння мовою для різних етапів і профілів навчання. У сучасній науково-методичній літературі [3; 4] контроль пов'язується з перевіркою і оцінкою засвоєних знань, набутих навичок і вмінь.

При цьому оцінка навчальних досягнень в оволодінні іноземною мовою зміщується на виявлення рівня володіння практичними навичками та вміннями, а знання розглядаються як система орієнтирів, опора, на які дозволяє здійснювати комунікативно-мовленнєву діяльність, конкретну з точки зору правил і норм, існуючих у мові, що вивчається.

Спроба повної заміни викладача різноманітними тестами, що претендують на всебічність і об'єктивність оцінювання навчальних досягнень студента, його розумової обдарованості і психічного розвитку в цілому не дала очікуваних результатів. За педагогічної оцінкою залишається провідне місце в управлінні психічними процесами розвитку студентів, оскільки притаманна їй суб'єктивність психологічно виправдана та індивідуально спрямована. Однак не виключається й застосування психологічних і дидактичних тестів як способів корекції суб'єктивних оціночних тенденцій.

Провідне місце в проблемі контролю займає оцінка. Важливо, щоб оцінна діяльність викладача здійснювалася в інтересах соціально-психологічного розвитку студентів. Для цього вона повинна бути об'єктивною, тобто

правильно висловлювати співвідношення між виявленим перевіркою рівнем знань студентів і тим рівнем знань, яким повинен володіти студент на цій момент навчання згідно із загальноствановленими вимогам. Необхідно пам'ятати, що оцінці підлягають не недоліки й помилки, не те, що упущено чи викривлено, а те, що виконано правильно, тобто викладач в результаті контролю повинен прагнути побачити успіх і прогрес в оволодінні мовою його студентами.

Нерідко оцінки погіршують стосунки між студентами та викладачами, створюють ґрунт для постійних зіткнень, що викликаються взаємною недовірою. У деяких викладачів існує певна упередженість, що проявляється в тенденції оцінювати позитивно тих студентів, до яких вони особисто ставляться позитивно, відповідно негативно оцінювати тих, до яких особисте ставлення є негативним.

Можна зустріти і таких викладачів, які не можуть після поганої оцінки відразу виставити відмінну оцінку, незалежно від відповіді студента, і, навпаки, при незадовільній відповіді «відмінника» викладач схильний переглянути свою оцінку в бік завищення. На наш погляд, неприпустимою помилкою оцінювання є так звана «поблажливість», що виявляється у винесенні викладачем завищених оцінок. Неприпустимими в педагогічній практиці є ситуації, коли однакові оцінки виставляються за різні психологічні властивості і характеристики, що здаються викладачеві логічно пов'язаними.

Студенти на заняттях з іноземної мови звикають до того, що їх мова виправляється викладачем і, адресуючи її зовнішньому контролю, знімають з себе відповідальність за реалізацію власної програми [2, с. 72].

Всі названі тенденції в оцінюванні викликають часто недовіру у певній частині студентів, що може привести до конфлікту і небажанню вивчати предмет, так як студент не бачить ніяких досягнень (навіть якщо його оцінка і є позитивною). Постійне побоювання отримати погану оцінку сприяє появі невпевненості в собі, формуванню відчуття нездатності впоратися з труднощами, небажання діяти самостійно, пригнічення прагнення до самовдосконалення.

Дуже важливо і з психологічної, і з педагогічної точок зору, щоб в іноземних студентів були відсутні негативні емоції з самого початку навчання іноземної мови у закладі вищої освіти, щоб труднощі, пов'язані з оволодінням мовним матеріалом, формуванням фонетичної, лексичної, граматичної сторін мовлення, навичками і вміннями в різних видах мовленнєвої діяльності, не викликали в них негативних відчуттів. Неважко уявити собі, як має діяти на

творчий настрій студента щоденне повторення мовою цифр, що він недостатньо здатний. Не можна порадіти і за тих студентів, яким також мовою цифр по кілька разів на день протягом багатьох років повторюють, що вони розумники. Будь-яка людина може прийняти відносну оцінку за абсолютну і скласти про себе думку, яка не відповідає дійсності.

Змістовна оцінка викладача дозволяє закласти основу для виникнення довіри студентів до викладача, сприяє створенню атмосфери доброзичливості, психологічного мікроклімату на заняттях, що є необхідною умовою для реалізації комунікативної спрямованості навчання іноземної мови, формування комунікативної компетенції. Завдяки змістовним оцінкам викладача, продиктованих вірою в сили студента, в аудиторії створюється громадська оцінна думка про студента, а в ньому самому прокидається почуття власної гідності, відкривається перспектива для вдосконалення.

Контроль при вмілому його використанні в навчальному процесі може стати реальною допомогою в подоланні індивідуальних труднощів, що відчувають іноземні студенти. При проведенні контролю позитивні емоції здатні позитивно впливати на перебіг розумової діяльності. Від викладача іноземної мови потрібна велика вдумливість, щоб вибрати правильний, єдино необхідний тон для своєї оцінки. Викладач повинен вміти адекватно користуватися не тільки вербальними засобами для вираження свого ставлення до оцінки, а й відповідними інтонаційними структурами, тембром свого голосу, визначеними тонами.

В оціночному вислові повинна звучати радість з приводу успіхів, наприклад, вдалого, цікавого, змістовного висловлювання студента. Якщо успіхів немає, то викладач повинен дуже тактовно поміркувати вголос з приводу невдачі того чи іншого студента. А так як викладач завжди має справу з конкретними студентами, йому необхідно регулювати обсяг завдань, що можливо через управління змістовною стороною завдання. Викладачеві в процесі контролю необхідно підтримувати постійний двосторонній зв'язок між студентами і собою як людиною, яка проводить контроль. Це дозволить викладачеві мати абсолютно об'єктивне і чітке уявлення не тільки про вихідний рівень і кінцевий результат, але й про просування студентів в оволодінні всіма аспектами мови.

Кожен викладач закладу вищої освіти повинен прагнути досить грамотно реалізовувати всі необхідні вимоги в навчальному процесі, вміти створювати правильний мікроклімат у навчальній групі, при перевірці намагатися

проявляти об'єктивність і доброзичливість і, найголовніше, враховувати психічний стан студентів у процесі контролю. Після перевірки виконання завдань викладач повинен вміти об'єктивно коментувати і оцінювати відповіді (письмові та усні), управляти процесом контролю, нейтралізуючи негативні емоції і стани студентів.

Організація контролю рівня мовної підготовки іноземних студентів у сучасному ЗВО потребує переходу від традиційної перевірки знань до комплексної діагностики комунікативної та професійної компетенцій.

Список використаних джерел:

1. Денисенко В. Сучасні технології контролю рівня знань на заняттях із іноземної мови у закладах вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 67, т. 1. С. 296-301.
2. Кальнік О. П. Особливості контролю навчальних досягнень студентів з іноземної мови в умовах дистанційного навчання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. № 48, т. 4. С. 70-73.
3. Лукацька Я. С. Особливості навчання іноземних студентів у закладах вищої освіти України. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2020. № 1 (19). С. 211-217.
4. Zelenicka E., Pavlova R., Csalova O., Burel P. Language Testing and Certification in an International Context. *Integration of Education*. 2023. Vol. 27, no. 1. P. 155-170.